

О.В. ВАШУЛЕНКО

ЗБІРНИК ЗАВДАНЬ

**для державної підсумкової атестації
з читання для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням українською мовою**

4 КЛАС

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

Київ
Центр навчально-методичної літератури
2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Державна підсумкова атестація з читання проводиться у формі підсумкової контрольної роботи. Зміст контрольних робіт розроблено на основі вимог програми з читання для 1–4 класів за змістовими лініями Програми для 1–4 класів середньої загальноосвітньої школи. – К.: Початкова школа, 2006; 2007.

Підсумкова контрольна робота з читання складається з тексту для самостійного читання та восьми завдань тестового характеру, а саме: 5 завдань закритого типу з вибором однієї правильної відповіді з трьох запропонованих варіантів (завдання 1–5); 2 завдання відкритого типу (завдання 6, 7) з короткою письмовою відповіддю, на встановлення відповідності, на встановлення правильної послідовності; одне завдання відкритого типу з розгорнутою письмовою відповіддю (завдання 8).

Контрольна робота триває 40 хв, з них: 5 хв – інструктаж учнів; 35 хв – самостійне виконання завдань.

Оцінювання виконаної роботи здійснюється таким чином.

За правильне виконання завдань закритого типу (завдання 1–5) виставляється по 1 балу.

Завдання відкритого типу (завдання 6 і 7) оцінюються в межах 2 балів кожне: 2 бали – завдання виконано правильно, дано повну ґрунтовну відповідь, правильно встановлено послідовність чи відповідність, план повністю відповідає тексту; 1 бал – завдання виконано частково, допущено неточності, відповідь не обґрунтовано. Якщо завдання складається з двох частин, то виставляється по 1 балу за кожну правильно виконану частину завдання.

Завдання 8 – творче – оцінюється в межах 3 балів. Ураховуються зміст; логічність і послідовність викладу; висловлення (обґрунтування) власної думки, елементарних емоційно-оцінних суджень і ставлень; використання засобів художньої виразності у висловлюванні.

Бали за роботу з читання виставляються без урахування помилок за грамотність.

Максимальна кількість балів за правильно виконану роботу становить 12.

ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ УЧНЯ

1. Контрольна робота складається з тексту і 8 завдань. Щоб виконати завдання, спочатку уважно прочитай текст.

2. Завдання 1–5 мають три варіанти відповіді, серед яких потрібно вибрати одну правильну і обвести букву, яка стоїть біля цієї відповіді.

Наприклад:

Як називається перший місяць весни?

Ⓐ березень

Б квітень

В травень

3. Відповіді на завдання 6, 7 і 8 запиши на поданих під ними рядках. Якщо в цих завданнях потрібно з'єднати відповідні частини висловлювання або слово і його тлумачення, то це слід зробити за допомогою стрілочок.

Наприклад:

З'єднай стрілочками вислів та його тлумачення.

Мати довгий язик – ● ● обманювати.

Ловити ґави – ● ● любити поговорити.

Водити за носа – ● ● марно витратити час.

Якщо в завданні потрібно позначити послідовність подій чи відновити порядок пунктів плану, впиши в порожні клітинки відповідні цифри.

Наприклад:

3 Вечір.

1 Ранок.

2 День.

4 Ніч.

Виконуючи завдання 8, пам'ятай, що під час його оцінювання буде враховано використання образних слів і висловлення власної думки.

4. Якщо ти вважаєш, що неправильно виконав (виконала) завдання, – акуратно закресли свій запис і познач або запиши правильну, на твою думку, відповідь.

5. Після виконання роботи перевір її.

Бажаємо тобі успіху!

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1

ВАРІАНТ 1

Прочитай уважно текст.

КВІТИ З ПЕТРИКІВКИ

– Тату, – попросила Катруся, – розкажи про щось чарівне. Але про таке, що ти його бачив сам.

– Гаразд, – мовив тато. – Чарівне мені справді траплялося.

І він розповів ось про що.

– Одного разу я їхав степом за Дніпром. А був то зимовий день, степ лежав безсніжний, у ньому ставало сумно й холодно. І раптом я в'їхав у село, повнісіньке квітів! Саме так: квіти цвіли серед зими точнісінько, як улітку.

– Знаю! – вигукнула Маруся. – Взимку квіти ростуть в оранжерéях*. Тільки вони не чарівні.

– Атож, – погодився тато. – Квіти ростуть в оранжерéях, але ці позацвітали на стінах і на тарелях, на скриньках, на шовкових хустинках, на дитячих колисках, на чайниках із чаєм. А було це в селі, що зветься Петриківка, і лежить воно в степу на півдні України.

– Знаю! – вигукнула Маруся. – Петриківка – в Дніпропетровській області, а квіти – мальовані, вони називаються народним розписом.

– Правильно, – мовив тато.

– Але, тату, – питалася Катруся, – звідки взялися ті квіти на ім'я народний розпис? Самі виростили чи як?

– Вони також прийшли з давніх часів. Колись по всій Україні малювали на печах і стінах квіти, півнів, голубів. І в Петриківці малювали, бо то було село козацьке, у ньому жили горді й гарні люди. І любили вони також усе гарне.

Фарби тоді робили з лушпиння цибулі, з буряка, чорної шовковиці, навіть з бур'яну. Малювала кожна господиня, а найкраще – Тетяна Пата. Петриківці малюють свої квіти для всієї України. Та це ще не все. Професійні художники вчать в народного розпису малювати по-українськи. Бо троянда чи калина скрізь ростуть однакові, але так, як у Петриківці, їх не малюють більше ніде в світі.

– У Петриківці малюють усе, що гарне, – оповідав тато далі. – А гарне все, на що не глянь. Отож на малюнках – квіти із саду і городу: чорнобривці, мальви, айстри, соняхи, бо їх багато у степу. А ще – дивовижна квітка кучерявка, яка росте в казках. А ще виноград, полунички і – калина. Малюють дрібненьке листя і траву – їх називають «папороть». Малюють зозуль і півнів серед квітів, а часом і козаків з дівчатами, і коників, і воликів, і все-все.

Петриківці мають свої малярські таємниці. У фарбу вони додають курячий жовток. Калину малюють просто пальцем. У хід ідуть і дерев'яний кінчик пензлика, і зрізана рогозина, щоб наводити прожилки на листі.

Пензлики не купують у крамниці, а роблять їх самі з котячої шерсті. Через те кажуть, ніби в Петриківці всі коти безхвості. Але це неправда. Я сам бачив, що вони з хвостами, а от голови тримають трохи вище, бо навіть вони пишються чудовими петриківськими квітами! (437 слів)

За Зіркою Мензатюк

*Оранжерія – засклеене приміщення для вирощування або перезимівлі рослин у закритому ґрунті.

Виконай завдання.

1. Визнач жанр прочитаного твору.
А казка
Б байка
В оповідання
2. Про що розповідається у творі?
А Про давнє мистецтво українського народу – петриківський розпис.
Б Про подорож Катрусиного тата степом за Дніпром.
В Про квіти, що ростуть в оранжереях.
3. Між ким відбувається розмова у творі?
А Між татом і Катрусею.
Б Між татом і донечками.
В Між Катрусею і Марусею.
4. Як називається дивовижна квітка в петриківському розписі, що росте тільки в казках?

- А** кучерявка
- Б** мальва
- В** соняшник

5. Як називається короткий поетичний твір, поділений на рядки, що римуються?

- А** прислів'я
- Б** вірш
- В** легенда

6. Випиши з тексту речення, у якому розповідається про те, із чого робили фарби петриківці.

7. Про які малярські таємниці петриківців розповідається у творі?

8. Запропонуй свій заголовок до цього твору. Обґрунтуй свій вибір.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1

ВАРІАНТ 2

Прочитай уважно текст.

ЯК КАТРУСЯ ЗНАЙШЛА СКАРБ

Нема краще, як поїхати до бабусі на Полтавщину. У неї хата над Сулою – давня хата, з рушниками. Прокидаєшся там, а вогонь у грубці потріскує, миготять по стелі теплі відблиски, і здається, що, мов у казці, ось-ось може статися диво.

– Марусю... – шепотить Катруся. – А давай сьогодні будемо на горищі скарб шукати!

На горищі!.. Там кукурудза й ряба квасолька, а по закутках – старі горщики, там пахне сухими травами, таємницею, і скарб, звичайно, також там. То дівчатка й шукають. Може, він серед сухого зілля? Або між клубками пряжі?

– Та он же скриня! Скарб напевно там!

Хутчій Маруся й Катруся підняли віко*, та й стали, як заморожені. Бо в скрині: зірчаста плáхта**, стрічки, країки***, а що вже сорочок та рушників!

– Ось де ви, донечки, – почувся мамин голос. – А я гадаю, де ви пропали.

– А ми скарб шукаємо, – похвалилася Катруся. – І знайшли от що.

Мама пильно схилилася над старим полотном.

– Це і є справжній скарб.

– Ой мамо, це всього-на-всього бабусині сорочки! – стало смішно Катрусі.

– Але в них – прадавнє українське мистецтво вишивання. Придивись-но, яке воно пишне.

Розгорнула мама сорочку, а на рукавах – зірки, мов стиглі вишні. А на другій – біле листя, наче паморозь надворі. А на третій – диво-дерева в золотих горішках.

– Тільки це не прості зірки, листя, дерева, – сказала мама.

– Чарівні?

– Та ніби й чарівні...

Бо в часи далекі людям не раз робилося страшно серед диких пралісів. І тоді вони придумали чарівні знаки, щоб одганяти русалок, не підпускати хвороби, а любе сонеч-

ко закликати. Вишили ті знаки на рушниках і обвішали ними вікна, двері. Вишили й собі на сорочках. І тоді сорочки стали такі гарні, що їх і досі вишивають.

Вишивка народжувалась, як річка. Почалася вона з прадавнини, текла через часи Київської Русі, через віки козацькі та й допливла до наших днів. З кожного часу вона щось брала: з найдавнішої пори – знаки сонця й берегинь, із часів київських – княже шитво золотими та срібними нитками.

Додавались у річку-вишивку кольори й узор, усе, що гарне, що серце любило. І сьогодні все воно – тут, у бабусиній скрині, на старому полотні. Притихли дівчатка, розглядають сорочки, водять пальчиками по узорах. А все це – із чарівної ріки на ім'я Українське Вишивання! Ще й спосіб вишиття різний. А всього, каже мама, є аж сто способів вишивати!

Аж тут і бабуся вилізла на горище.

– Бачу, онучечки, ви любите вишивку, – мовила вона та й дістала зі скрині згорток у білій полотнинці. Розгорнула, а там дві сорочечки! Новесенькі, вишивані!

– Це тобі, Катрусю. А це тобі, Марусю. Носить здорові. Обняли дівчатка бабусю, поцілували.

– Тепер, Марусю, – каже Катруся, – і в нас буде трішки скарбу! (443 слова)

За Зіркою Мензатюк

**Віко* – верхня частина скрині, якою її закривають.

***Плáхта* – жіночий одяг, схожий на спідницю.

****Крáйка* – жіночий пояс із грубої кольорової пряжі.

Виконай завдання.

1. Визнач жанр прочитаного твору.

- А оповідання
- Б казка
- В байка

2. Про що розповідається у творі?

- А Про бабусину хату з рушниками.
- Б Про український народний одяг.
- В Про давнє мистецтво українського народу – вишивання.

3. Де Катруся і Маруся знайшли скарб?
А У бабусиній хаті біля грубки.
Б На горищі у скрині.
В На горищі у старому горщику.
4. Що подарувала бабуся своїм онучкам?
А новенькі вишиті сорочечки
Б згорток білого полотна
В зірчасті плахти
5. Як називається народний або літературний твір про вигадані, часто фантастичні події?
А вірш
Б казка
В оповідання
6. Випиши з тексту два порівняння.

7. Що дівчатка знайшли в бабусиній скрині?

8. Запропонуй свій заголовок до цього твору. Обґрунтуй свій вибір.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2

ВАРІАНТ 1

Прочитай уважно текст.

ПЕРШИЙ МІСЯЦЬ ВЕСНИ

На полі осідає сніг, а під ним дзвінко дзюркотить вода. Проте ще можна ходити по снігу, бо вночі він твердіє від гостренького морозцю.

Але ось удень війнув вітер, хмари закрили сонце, і посипалася з неба шорстка крупа. Через півгодини – знову тепле сонце. А потім задріботить косий дощ з мокрим снігом. Так змінюється погода разів десять на день. Оце і є він – березень місяць. Перший примхливий* місяць весни.

Двадцять першого березня день дорівнює ночі. День триває дванадцять годин, і ніч – дванадцять. Це – весняне рівнодення. Після цього день починає збільшуватись. Аж доки не настане літнє рівнодення.

У березні все починає оживати. Уже на багатьох деревах бруньки блищать, мов вичищені. Вони потроху набухають. Ось-ось зацвітуть ліщина, береза, вільха. А потім з'явиться листячко – ніжне, пухнасте, липке...

У березні вперше можна почути жайворонка. Він заливається нестримною радісною піснею на такій височині, що його не видно зовсім. Жайворонки вітає всіх з весною! Десятки птахів ллють свої пісні з високого неба. Потім опускаються на сухий горбик, але й там не можуть відразу замовкнути. Які чудові співаки! Повертаєшся додому з поля, ніби побувавши на концерті славних майстрів співу.

А шпаки прилітають разом з жайворонками. Вони негайно займають свої квартири і ну славити піснею весну! Чорні, ворухливі, непосидючі! Вони співають голосами багатьох пташок і працюють з піснею. Уже тягнуть у свої хатки тоненькі прутики, волосіння, пір'ячко. Незабаром самичка покладе перше яйце...

На заливних лугах, на калюжах і озерцях, залитих водою поверх криги, відпочивають зграї заклопотаних диких качок. Спиняються на перепочинок тисячі північних гусей. Десь у височині курличуть перші ключі журавлів.

На луках, на сухих горбиках, у першій половині березня з'являються чубаті чайки. Вони по-весняному кигичуть, перелітаючи з одного сухого горбка на другий, і парами грають у повітрі, у чистому, блискучому весняному уборі.

Прийшла весна, прийшла красна! (291 слово)

За Олександром Копиленком

**Примхливий – вередливий.*

Виконай завдання.

1. Визнач жанр прочитаного твору.
А оповідання
Б байка
В казка
2. Коли відбувається весняне рівнодення?
А У день, коли все починає оживати.
Б Коли день починає збільшуватися.
В Коли день дорівнює ночі.
3. Кого автор порівнює зі славними майстрами співу?
А качок
Б журавлів
В жайворонків
4. Які птахи прилітають разом з жайворонками?
А гуси
Б шпаки
В чубаті чайки
5. Як називається твір-переказ про події, факти, людей, оповитий казковістю, фантастикою?
А легенда
Б небилиця
В оповідання
6. Випиши з тексту речення, в яких автор описує шпаків.

7. Чому березень називають примхливим місяцем? Впиши, у чому саме проявляються його примхи?

8. Запропонуй і запиши свій заголовок до цього твору. Обґрунтуй свій вибір.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2

ВАРІАНТ 2

Прочитай уважно текст.

КАЗКОВА ГАЛЯВИНКА

Берізки останнє своє золото зсипають на ялини й на по-снулї мурашники. Я йду лісовою стежкою, і осінній лист стає мені, як море, а галявинка в лісі – як острів. На цьому острові стоять близенько одна до одної кілька ялин, під ними я сїв спочити.

У цих ялин, виявляється, все життя вгорі. Там у багатстві шишок господарює білка, птахи шишкарі й, мабуть, ще багато невідомих мені істот.

Унизу ж, під ялинами, похмуро, чорно, і тільки бачиш, як летить лушпиння: то білки й шишкарі луцять ялинові шишки та добувають собі з них смачне насіннячко. З такої насінинки виросла колись і ця висока ялина, під якою я зараз сиджу.

Цю насінинку заніс колись вітер, і вона впала під березою між її оголеним корінням. Ялиночка почала рости, а береза прикривала її від палючого сонця й морозів.

Тепер ця ялина стала вища за березу й стоїть поряд з нею, верхівка до верхівки, з переплетеним корінням.

Тихо я сиджу під ялинкою посеред лісової галявини. Чую, як шепочуться, падаючи, осінні листочки.

Цей шелест опадаючого листя будить зайців, що сплять під деревами, вони прокидаються і поспішають кудись із лісу. Ось один такий вийшов з-поміж густих ялинок і зупинився, побачивши велику галявину. Слухає заєць, став на задні лапки, обдивився: всюди шелест, куди йти?

Він побоявся йти просто через галявину, а пострибав навкруги всієї галявини, від берізки до берізки.

Хто боїться чогось у лісі, той краще нехай не ходить туди, поки падає й шепочеться листя.

Слухає заєць, і все йому здається, ніби хтось шепочеться позаду й крадеться.

Можна, звичайно, і полохливому зайцеві набратися хоробрості й не озиратися, але тоді коли б йому не потрапити в справжню біду: під шум листя за ним лисиця

крадеться. Не озирнеться хоробрий заєць на шелест, тут нишком його й ухопить руда кумася. (288 слів)

За Михайлом Пришвіним

Виконай завдання.

1. Визнач жанр прочитаного твору.

- А казка
- Б легенда
- В оповідання

2. Де відбуваються події у творі?

- А у парку
- Б у лісі
- В у гаю

3. Із чим автор порівнює галявинку?

- А з килимом
- Б з морем
- В з островом

4. Під яким деревом сів спочити оповідач?

- А під ялиною
- Б під березою
- В під сосонкою

5. Як називається жартівливий вислів, спеціально укладений з важких для швидкої вимови слів і звуків, призначений для тренування правильної вимови?

- А акровірш
- Б скоромовка
- В прислів'я

6. Випиши з тексту речення, у якому розповідається, кого розбудив шелест опадаючого листа.

7. Про яку пору року йдеться у творі? Випиши слова і словосполучення з тексту, які підтвердять твою думку.

8. Запропонуй свій заголовок до цього твору. Обґрунтуй свій вибір.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 3

ВАРІАНТ 1

Прочитай уважно текст.

В ГОСТЯХ У ВЕСНИ

Ще ховаються по байраках сірі брили злежаного снігу, вночі морозець притрушує білою пудрою зелене листя осоки на болоті, а вже красується золотими сережками ліщина і на пригрітих сонцем галявинах випинаються молодими соковитими стрілами трави. У таку пору я поспішаю до лісу. Поспішаю в гості до самої весни.

Ранок теплий, сонячний. Дихає свіжістю земля. Ніколи ліс не пахне так солодко й терпко, як у цю вранішню годину. Сльозяться крихітні струмки, шукають дорогу до річечки. Ліс живе передчуттям зеленої повені листя і трав. Він посвітлів, виграє новими кольорами, звуками.

Чуєте: з вільшника долинає голосна пісня: «При-ди-кун... чай-пить... чай-пить...». Хто ж це запрошує випити чаю? Та це ж співочий дрозд! Він зовсім недавно повернувся з далекої Африки і тепер поспішає повідомити про це ніжними трелями. Дрозда підтримують і зяблик, і шпак. Вони також радіють, повернувшись до рідного лісу. Синиця, яка ніколи не бачила заморських земель, дивиться на них з особливою заздрістю.

А от вівсянка і досі не йме віри, що настала весна. Сидить на сосновій гілці і все перепитує: «Чи це так? Чи це так?». «Так, так, так», – відповідає їй дятел. «Угу, угу», – підтакує кільчаста горлиця. Здається, пернате населення лісу шаленіє від п'яного повітря, світла, тепла. Йду лісовою стежкою і скрізь бачу прикмети весни.

Серед чагарників пурхає метелик-кропив'янка. На крильцях – справжня веселка: чорні, жовті, коричневі розводи на червоному тлі, блакитна мережка. І раптом не стало метелика. Де ж він подівся? Ага, сів на торішню траву, склав крильця і став непомітним. Гарно замаскувався. А коли розгорнув крильця – у повітря знов злетіла барвиста квітка.

Побачив я і сонечко. Воно сиділо на сухому стеблі деревцю і ніяк не могло відважитися на політ, хоч і піднімало

червоні із чорними цятками надкрилля. Узяв я комашку в долоню і зігрів своїм диханням. Сонечко розправило крильця і зникло з очей.

Неподалік від лісового болітця, на пагорбі, ніжилася на сонці гадюка. Вся чорна, без єдиної світлої плямочки. Зачувши шурхіт листя, гадюка ліниво поповзла в кущі.

Що не крок – то нова зустріч. На ялині руда білочка ласує шишкою. Помітила мене і сховалася за стовбур дерева. Я завмер на місці: знаю, який цей звірок цікавий. Білці скоро набридло ховатися, і за хвилину на мене вже дивилися лукаві чорні очиці-намистинки.

А в траві під кущем ліщини причаїлося зайчєня: і не ворухнулося, коли я обережно пройшов мимо.

Цілий день блукав я весняним лісом. А під вечір зяблик попередив мене: збирається на дощ. На гарну погоду він співає веселу пісеньку, а перед дощем починає одноманітно рюмсати. Точна прикмета.

Що ж, час іти додому. (412 слів)

За Степаном Мацюцьким

Виконай завдання.

1. У якому розділі книжки можна помістити цей твір?
А «Сторінки з книги Природи»
Б «Людина починається з добра»
В «З чистого джерела народної мудрості»
2. Який птах недавно повернувся з далекої Африки і повідомив про це ніжними трелями?
А шпак
Б дрізд
В зяблик
3. Хто причаївся у траві під кущем ліщини?
А гадюка
Б зайчєня
В білочка
4. Про що попередив автора зяблик?
А Про те, що настала весна.
Б Про те, що під кущем ліщини причаїлося зайчєня.
В Про те, що збирається на дощ.

5. Оповідання – це:

А невеликий за розміром розповідний художній твір про одну чи кілька подій у житті людей, тварин.

Б народний або літературний твір про вигадані, часто фантастичні події.

В поетичний твір, поділений на рядки, які римуються.

6. Відшукай і випиши з твору слова, якими автор описує:

метелика – _____

_____;

гадюку – _____

_____.

7. Постав і запиши два запитання за змістом твору.

1. _____

2. _____

8. Поміркуй і запиши, чому твір Степана Мацюцького «В гостях у весни» має таку назву. Запропонуй свій заголовок.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 3

ВАРІАНТ 2

Прочитай уважно текст.

ОСІННІЙ КЛОПІТ

Осінні місяці – це місяці, коли більшість наших птахів стає мандрівниками. Вони летять у теплі краї. Летять вони без компаса, але ніколи не зіб'ються зі свого маршруту. Ці перельоти тривають уже тисячі років, і кожен птах мандрує своїм шляхом.

Покидають нас пташки, бо голоду бояться. Багато з них спокійнісінько пережили б холодну зиму. Та їм нема чого їсти. Зникають різні комахи, зелені стеблинки рослин. Кучугури снігу заносять смачне насіння.

Чи звертали ви увагу на те, що пташки, які прилітають до нас першими, відлітають останніми?

Зозуля, соловейко, іволга, а також і ластівка зникають, ледве відчувши першу прохолоду осінніх ночей.

А жайворонки, перепілки, зяблики, шпаки – усіх можна в нас ще зустріти й тоді, коли вже біла паморозь падає на луг.

Може, думаете, що всі птахи обов'язково відлітають у теплі краї? Ні, не всі летять. Є й такі, що мандрують пішки, а інші плывуть. Ось живе в нас такий чудовий, невтомний пішохід. Ви чули його спів, схожий на крик, улітку на луках, біля боліт і річок. Він «дере» свою пісню майже увесь день, вечір і всю ніч. Навіть дивуешся – коли ж відпочиває цей співак? Чи в нього й горлечко не болить? А зветься цей птах – величенький, завбільшки з перепілку, тільки на довгих ногах – деркач.

Деркач вирушає в свою далеку путь пішки. Лише коли зустрічає на шляху воду – тоді летить. Бо він бігає краще, ніж літає. Проте деркач часто зимує в далекій Африці – значить і через море перелітає.

А деякі породи птахів мандрують по воді. Наприклад, норці плывуть собі, з річки в річку, до самого моря. А там декотрі з них зимують біля берегів та островів Каспійського моря, а частина перелітає аж в Африку.

Навесні всі птахи так само повертаються назад, до своєї рідної землі.

Але не тільки птахи готуються до зими. Ось кажан – він цілком спокійно почуває себе восени. Ось у дуплі старої осики його знайшов. Він висить вниз головою і безтурботно спить. Так і висітиме до самої весни, аж доки в повітрі не з'явиться стільки нічних комах, щоб було йому чим годуватись. Дуже міцно спатиме й шкідник ховрах.

Уже позаривалися в мул на дні річок і боліт жаби. Там вони й лежатимуть усю зиму. Риба на дно опускається і там лежить цілими зграями. У воді й рак знайшов собі затишну нору і зручно влаштувався в ній на зиму.

Уже послули вужі, гадюки та ящірки. Метелики, жучки, павуки позалазили в різні щілинки, під кору дерев і там затаїлись і спатимуть до весни, якщо їх не видовбає звідти дятел або прудка, непосидюча синичка. (410 слів)

За Олександром Копиленком

Виконай завдання.

1. У якому розділі книжки можна помістити цей твір?

- А «Людина починається з добра»
- Б «Сторінки з книги Природи»
- В «Сторінки з історії»

2. Який птах вирушає в теплі краї пішки?

- А деркач
- Б іволга
- В перепілка

3. Які птахи в теплі краї мандрують по воді?

- А зозулі
- Б норці
- В зяблики

4. Коли навесні прокидається кажан?

- А Тоді, коли повернуться до рідної землі птахи.
- Б Тоді, коли весняні ночі стануть теплими.
- В Тоді, коли з'явиться стільки нічних комах, щоб було йому чим годуватись.

5. Казка – це:

А народний або літературний твір про вигадані, часто фантастичні події.

Б невеликий, найчастіше віршований твір повчального змісту.

В короткий поетичний твір, поділений на рядки, які римуються.

6. Які птахи відлітають у теплі краї першими? Яких птахів можна зустріти тоді, коли починаються перші морози?

7. Постав і запиши два запитання за змістом твору.

1. _____

2. _____

8. Поміркуй і запиши, чому твір Олександра Копиленка «Осінній клопіт» має таку назву. Запропонуй свій заголовок.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 4

ВАРІАНТ 1

Прочитай уважно текст.

ЗАГУБЛЕНІ РУКАВИЧКИ

Товаришів у мене багато – у школі, у нашому й сусідніх дворах. Але найбільше я дружу з Ігорем. Ми живемо в одному будинку, в одному під'їзді, на одному поверсі, навчаємося в одному класі й сидимо за однією партою. Всі кажуть, ніби ми схожі між собою – як брати. І справді: обидва біляві, кирпаті, сіроокі, в обох веснянки...

Яка в нас дружба – судить з такої пригоди.

Коли похолодало і випав сніг, Ігореві, щоб не мерзли руки, купили зелені вовняні рукавички. М'якенькі і теплі-теплі.

Я теж захотів такі самі. Мама купила й мені.

Одного разу на великій перерві ми кидалися сніжками. Як подзвонили на урок, припинили гру, вбігли в клас, глянули, а в нас обох немає по рукавичці. В мене немає правої, в Ігоря – лівої. Наступної перерви майже всім класом їх шукали. Перерили в шкільному дворі геть увесь сніг і не знайшли.

– Ну, де вона пропала? – сумував Ігор. – Тепер вдома будуть лаяти...

– І мене... – журився я.

Після того вже й учителів не уважно слухали на уроках. Усе думали про загублені рукавички і про те, як пояснити вдома, де вони поділися. Мені ще нічого. Мама, звісно, спочатку погнівається, потім пересердиться і знову купить нові рукавички. А ось Ігореві більше перепаде. В нього мама суворіша. Жаль, дуже жаль Ігоря.

«А що як віддати йому свою рукавичку? – раптом подумав я. – В нього – права, у мене – ліва. Якраз буде пара!..»

Авжеж, так і зроблю – віддам. Тоді мама нічого не визнає і не лаятиме його.

На останньому уроці я непомітно засунув рукавичку в Ігорів портфель, глибоко, на саме дно. Ото здивується він, як знайде! – тішився я. Прийде зі школи, повитягає з

портфеля книжки і зошити, тоді – зирк! – аж у ньому й друга рукавичка спокійненько лежить...

Однак вийшло зовсім непередбачене, дивуватися довелося мені.

Коли я викладав удома на стіл зі свого портфеля книжки та зошити, то разом з ними витяг і зелену вовняну рукавичку. Спершу подумав, що ми з Ігорем переплутали портфелі. Таке вже не раз було, бо вони однакові. Подивився на зошити – мої. Значить, не переплутали.

А як же тоді в мій портфель попала оця рукавичка? Адже я добре пам'ятаю, що засунув її в Ігорів портфель.

Стривай, рукавичка ж із правої руки. Тепер усе ясно!.. Виявляється, Ігор теж хотів мене виручити і поклав свою рукавичку в мій портфель. От сміхота, от комедія!..

Хапаю рукавичку і мерщій до Ігоря. Тільки відчинив свої двері, як відчиняються двері в квартирі навпроти. Я тримаю в руці зелену вовняну рукавичку, і мій друг тримає таку ж... (404 слова)

Борис Комар

Виконай завдання.

1. Визнач жанр прочитаного твору.

- А оповідання
- Б легенда
- В казка

2. Яка пригода сталася з хлопчиками?

- А Вони кидалися сніжками і запізнилися на урок.
- Б Вони загубили рукавички.
- В Вони переплутали портфелі.

3. Де друзі загубили рукавички?

- А У під'їзді свого будинку.
- Б На шкільному подвір'ї.
- В У своєму класі.

4. Хто допомагав хлопчикам шукати рукавички?

- А їхні мами
- Б учителі
- В майже весь клас

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 4

ВАРІАНТ 2

Прочитай уважно текст.

СМІЛИВЕЦЬ

На вигоні – чималенький гурт дїтлахів зібрався. А понад малятами височїє Віталік. Щось захоплено розказує, руками розмахує.

Підійшов і Тимко до гурту, слухає.

– Поїхали ми з татом у Гутленську пуцу, – розказує Віталік. – Пуца – це великий, дрімучий ліс. Тато поставив мотоцикла на галявині, каже: «Ти збирай отут суніці, а я пройдуся по ділянці, ліс оглянуп». Ну й суніці у пуці! Завбільшки як сливи-угорки, а смачні – ну, як морозиво! Збираю я суніці, аж гульк – вовк поміж соснами стоїть. Здоровенний вовцюга, ікла з паці стирчать, з очей іскри сиплються, шерсть на спині настовбурчилася...

Хтось із малят важко зітхнув, а в білявенької Оксанки аж бант на голові затремтів. Над вигоном залягла насторожена тиша. Тільки чути було, як хрумкає неподалік траву бичок Болобан, прип'ятий мотузкою.

– Ну, я не розгубився, миттю – до мотоцикла, – продовжував Віталік. – Схопив татову рушницю, прицілився, бабах!..

– Убив? – аж підплигнув кругленький, наче колобок, Миколка.

– Авжеж, убив би, – повільно сказав Віталік. – Та набої, на жаль, були дробові. Вовчисько як підстрибне, як дремене!.. А тут тато біжить. «Хто стріляв?» – гукає. «Це я, – кажу, – тату. Трохи вовка не вбив». – «Ну, буде з тебе справжній мисливець!» – похвалив мене тато.

Віталік обвів уважним поглядом малят і був задоволений із враження, яке справила його розповідь. Та раптом мала Оксанка запищала:

– Ой-ой, дивіться!..

Малята озирнулися й завмерли. До них, нагнувши лобасту голову, наближався Болобан. Чи йому набридло крутитися на прив'язі, а може, бджола чи оса його вжалила, і він, відірвавшись, тягнув за собою мотузок. Малята си-

понули хто куди. Бо знали, що Болобан буцається і навіть дорослим нелегко з норовистим бичком справитися.

Болобан тим часом наближався до Тимка. Підійшовши, зупинився й заревів. Тимко ледь не чкурнув услід за маллятами. Та втримався.

– Биньо-биньо, биньо-биньо! – приказував лагідно й підступався ближче.

Болобан притих, але хтозна, що він задумав – битися чи миритися.

– Атож, оса тебе вжалила. Ну й розвелосся цих ос злющих, – розмовляв із бичком Тимко. – Ось ми зараз щось придумаємо...

Він зірвав лапятий листок подорожника, намочив його в дощовій калюжі й, затамувавши подих, приклеїв до припухлого місця на шиї в Болобана. Бичок здригнувся і прикрив очі білими віями. Тимко схопив мотузок і прив'язав його.

Із-за кущів, із-за ближнього паркана вигулькували маллята, сходилися до Тимка. Болобан знову захрумкотів травою.

– А де ж це Віталік? – запитав хтось. Почали роззиратися, і тут Миколка-колобок аж підплигнув:

– Та он же він, на осокорі!..

Віталік сидів на товстій гілляці й гойдав босими ногами, ніби нічого й не трапилося.

– Ну й сміливець! Злазь уже! – загаласували діти.

І над вигоном покотився дзвінкий, нестримний регіт.
(402 слова)

Василь Чухліб

Виконай завдання.

1. Визнач жанр прочитаного твору.

А казка

Б легенда

В оповідання

2. Де відбувалися події, описані у творі?

А у пущі

Б на вигоні

В на галявині

3. Чому зібрався великий гурт дітей?

- А Щоб послухати розповідь Віталіка.
- Б Щоб подивитися на бичка Болобана.
- В Щоб погратися.

4. Хто з дітей першим побачив, що бичок відірвався?

- А Тимко
- Б Оксанка
- В Миколка

5. Яке прислів'я найточніше виражає головну думку твору?

- А Сміливому й море по коліна.
- Б Добре того лякати, хто боїться.
- В Хвалько язиком сьак і так, а ділом ніяк.

6. Випиши з тексту два порівняння.

7. Запиши назви двох літературних казок, які ти читав (читала) та їх авторів.

1. _____

2. _____

8. Кого з героїв твору можна назвати сміливцем? А кого – хвальком? Доведи свою думку.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 5

ВАРІАНТ 1

Прочитай уважно текст.

ДРОВОРУБ І ЛИСИЦЯ

Натрапили якось мисливці в лісі лисицю й почали її переслідувати. Бідолашній дух її в п'яти зо страху заліз. Хоч як хитрувала вона, у яку гущавину кидалася – не могла позбутися напáсників, а вже від довгої гонитви вкрай знесилилася.

– Ох, не вірю я в порятунок! – каже лисиця, задихаючись. – Ноги не несуть, та ще й ліс порідшав... Надходить мені кінець! Як виженуть у чисте поле – тоді прощай, світе!

Аж раптом лисиця побачила між дерев дроворуба. Кинулась до нього, заплакала й проситься:

– Сховай мене, чоловіче добрий! Сховай, бо женуться за мною мисливці. Врятуй мене, зроби добре діло!

– Біжи в мою хатину, там тебе не знайдуть! – сказав дроворуб.

Помчала лисиця до хатини, вскочила в двері й зачинилася.

– Ох, не до вподоби мені схованка! – пробурмотіла. – Та що робити? Я й такої не сподівалася! Але треба поглянути, що робиться надворі. Зроблю-но я дірочку в стіні.

Розсунула вона галузки, що з них сплетено хатину, зробила шпарину, припала до неї оком і стала чекати. Серце їй калатало, дух перехоплювало, ноги підгиналися.

Аж ось за деревами показалися мисливці.

– Ой, горенько мені! – затрусилася лисиця.

Мисливці побачили дроворуба й спинилися. Чує лисиця, як один з них питає її рятівника:

– Ти не бачив, тут лисиця не пробігала?

– Ні, не бачив.

А сам простяг руку та й показує на хатину, де сховалася втікачка. На щастя, мисливці не второпали того знака чи не помітили, бо розгледілися на всі боки, поки дроворуб говорив, і одразу кинулися далі, як він замовк.

Лисиця почекала, поки вони зникли за горбом, і думає: «Тепер – мерщій до своєї нори!» Відчинила двері й хотіла чкурнути геть, навіть не глянувши на дроворуба.

– Оце так! – вигукнув той. – Уже мене покидаєш? Навіть подякувати не хочеш своєму рятівникові?!

– Віддячила б я тобі щиро, якби твої руки були в згоді з твоїми словами, – відповіла лисиця й побігла геть.

Дісталася своєї нори, а лис із лисенятами вже чекають її, виглядають, хвилюються.

– Що сталося? Де ти була так довго?

Лисиця розказала, яких жахів натерпілася. А потім сумно додала:

– Той дроворуб спершу видався мені дуже добрим. Так він лагідно говорив, що хотілося слухати й слухати. Але слова його солодкі, та вчинки ганебні. А коли чиниш зле, то чого варта солодка мова? Нічого! Тож зятямте, дітки: ніколи не шануватимуть того, хто каже одне, а робить інше. Бо судять про когось не за словами його, а за ділами. (377 слів)

Езон

Переклад В. Забаштанського й А. Чердаклі

Виконай завдання.

1. Визнач жанр прочитаного твору.

- А легенда
- Б байка
- В оповідання

2. Чому лисиця опинилася в хаті дроворуба?

- А Тому, що хотіла врятуватися від мисливців.
- Б Тому, що підглядала за мисливцями.
- В Тому, що підслуховувала розмову дроворуба і мисливців.

3. Чому мисливці не знайшли лисицю?

- А Тому, що вона гарно сховалася.
- Б Тому, що не зрозуміли знаку, який подав їм дроворуб.
- В Тому, що вони дуже поспішали.

4. Що означає вислів *чкурнути геть*?

- А високо перестрибнути
- Б зникнути непомітно
- В дуже швидко втекти

5. Які слова можна використати для характеристики дроворуба?

- А добрий, турботливий
- Б співчутливий, милосердний
- В підступний, ненадійний

6. Випиши з твору речення, у яких розповідається про те, що лисиця стомилася і їй було страшно.

7. Чому лисиця не подякувала дроворубові за схованку?

8. Випиши з твору речення, у яких висловлено головну думку твору.

Чого вони навчають? _____
